

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7-8

Тема заняття: Малюнок натюрморту з предметів гіпсових геометричних форм.

Мета заняття: Опанування методами просторових якостей предметів світло – тіней побудової перспективи об'ємних геометричних фігур (куб, призма, конус, піраміда і т.д.).

Зміст заняття: Аналіз постановки. Виконання зарисовки. Компонування предметів постановки в заданому форматі. Компонування предметів, знаходження пропорційних співвідношень, робота над виявленням характеру форм предметів постановки. Виконання зарисовки.

Вихідні дані: Аналіз проводиться на матеріалі поставки композиції геометричних форм згідно робочої навчальної програми яка виконується студентами в рамках навчальної дисципліни «Малюнок, живопис та кольорознавство». Кожен зі студентів повинен проявити своє індивідуальне сприйняття на основі теоретичних знань та навичок.

Основні завдання:

- Виконати композицію постановки просторових якостей предметів світло – тіней;
- Визначити та проаналізувати вид перспективи воздушної перспективи в постановці геометричних гіпсових форм;
- Визначити тіні, світлотіні, відблиски, власні тіні, падаючі тіні.

Світлотінь в малюнку

Необхідно розуміти, як розподіляється світло і тінь на поверхні форм, і вміти передавати світлотінь в малюнку. Ступінь освітленості поверхні тіла (світлосила) залежить від відстані між джерелом світла і освітленим предметом.

До того ж сюди додається кут падіння світлових променів, тобто якщо світло буде падати на предмет під прямим кутом, то освітленість його буде яскравіше. І, навпаки, під гострим кутом (косі промені) предмет буде висвітлюватися слабкіше.

Світло на поверхню об'ємних предметів падає під різними кутами, тому і висвітлює їх з різною світлосилою. Розглянемо, як висвітлюють промені світла на прикладі кулі нижче, як дуже наочного предмета:

Світло - освітлена частина тіла, на яку безпосередньо падають промені світла.

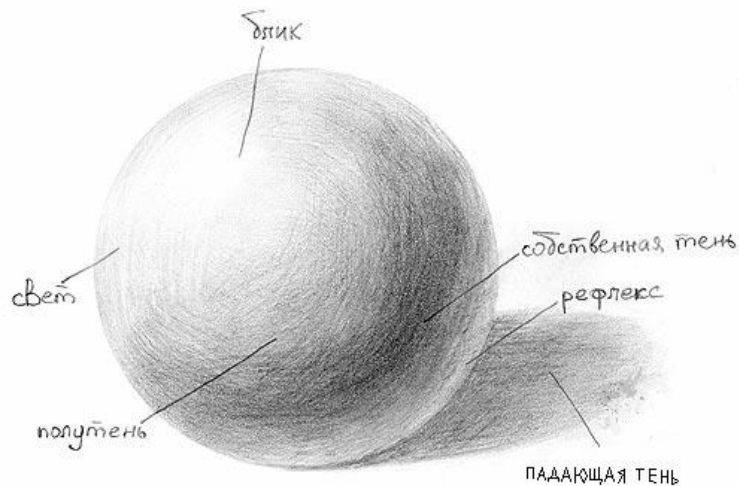
Блик - частинка освітленої поверхні, в якій відбивається сам джерело світла.

Півтінь - частина предмета, на яку промені світла падають під косим кутом.

Власна тінь - зворотна, сама темна сторона предмета, на яку не потрапляють прямі промені світла.

Рефлекс - так як промені світла відбиваються від підстави, на якій знаходиться предмет, або від сусідніх предметів, то вони потрапляють на зворотну сторону тіла, підсвічуючи його з боку тіні. Рефлекси присутні на всіх освітлених предметах і зазвичай мають властивість передавати колір відбитого предмета. Не забувайте враховувати це в своїх роботах.

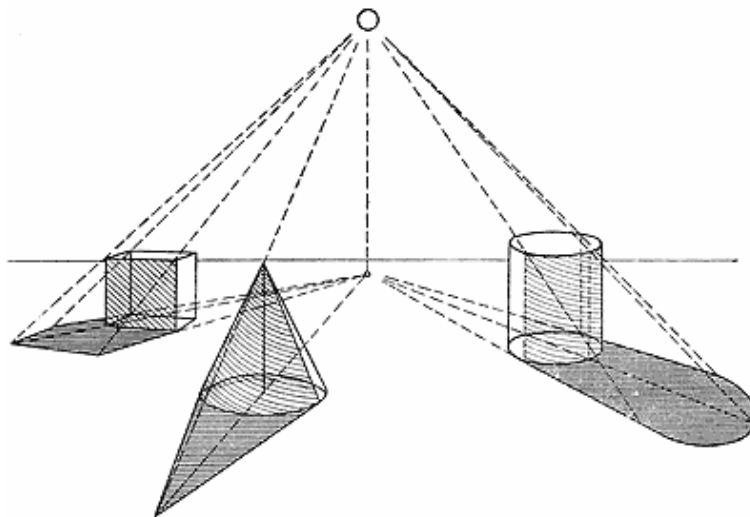
Падаюча тінь - частина поверхні, затемнена предметом, який перекриває світлові промені. Особливості падаючої тіні - чим ближче до предмету, відкидає цю тінь, тим вона інтенсивніше і з різкими межами (якщо світло не розсіяний) і чим віддалена, тим вона світліша і з м'якими краями.

На таких округлих поверхнях градації світла і тіні переходять один в одного поступово і не мають чітких кордонів. Також це залежить від матеріалу поверхні тіла, так як від полірованих і дзеркальних поверхонь світло відбивається яскравіше, ніж від матової поверхні.

Світло буває розсіяний і концентрований (спрямований). Спрямовані промені йдуть від одиночних (в основному) джерел світла (наприклад: сонце, лампа, спалах, прожектор) і дають різкі переходи освітленості предметів з різкими краями тіней. Розсіяне світло буває в разі декількох джерел світла, або якщо джерело займає велику площу (небо в похмурий день, світло в повноекранному режимі, багато ламп, які висвітлюють предмет з усіх боків). Таке світло дуже привабливий тим, що даємо м'які кордону тіней, світла і півтонів. Саме тому фотографи в своїй роботі застосовують спеціальні парасольки, що розсіюють направлене світло від спалаху для отримання м'якої освітленості натурі.

Нижче показані геометричні тіла, які стоять на горизонтальній площині і висвітлені джерелом спрямованого світла. Схематичний малюнок допоможе зрозуміти, як правильно вибудувати падаючу тінь від різних предметів.

Спочатку від джерела світла до предметної площини опускається перпендикуляр і від цієї точки проводяться лінії до виступаючих краях і кутах предметів. А довжина тіней обчислюється шляхом проведення додаткових ліній безпосередньо від джерела світла до попередніх ліній. Ці ж лінії визначають і межі власних тіней.

Повітря на великих просторах не зовсім прозорий і помітно розсіює промені. Близько предмети ми бачимо яскравими і чіткими, а дальні - менш чіткі і бліді. Тому ми ясно сприймаємо близькі й далекі плани.

Тон в малюнку

Тон ми розуміємо як **свтлосилу**, що залежить від поверхонь предметів, їх забарвлення і відбивної здатності. Зазвичай при зображенні природи знаходимо спочатку найтемніші і найсвітліші місця. Різниця між ними дуже велика. Через обмеженість образотворчих прийомів в малюнку нам складніше передати точний тон предметів, так як це залежить від використовуваних матеріалів. Особливо добре глибокі тони досягаються вугіллям.

Для вірного визначення тону потрібно знайти контрастні місця і вирішити, якої сили вони будуть в закінченому малюнку, адже все залежить від поставленого завдання і характеру природи. Якщо зображувані предмети контрастні, то тіні потрібно прокладати гущі в кілька шарів. Якщо ж зображається натура світла, то і тіні прокладаємо легко, не перевантажуючи малюнок. Всі другорядні предмети, їх тіні і півтони сприймаються як проміжні і тонуються вже в стосунках до сусідніх предметів, щоб вони не виривалися із загальної маси.

Вибір положення джерела світла Лінійне побудова границі між світлом і тіні

Класичним становищем джерела світла є положення, коли світло прямує з верхнього лівого кута під кутом в 75 градусів до площини, на якій знаходиться натюрморт. У навчальному малюнку джерело світла знаходиться в «класичному» становищі не для всіх малюють. Це залежить від обраної вами позиції по відношенню до натюрморту; а на позицію, в свою чергу, вплинула обрана вами композиція - таким чином, треба дотримуватися природи. З придбанням вміння і розуміння обсягу (а освітлення є ще одним прийомом для виявлення обсягу предметів натюрморту) прийде і певна свобода у виборі освітлення натюрморту. Тоді ви самі будете коригувати джерело освітлення в своїх малюнках. Світло, на відміну від лінії, - це не абстракція, а матерія.

Потік світла, що рухається від джерела до предмета, потрапляє на предмет і висвітлює його. Та частина або сторона предмета, на яку потрапив світло, буде світлою, а інша частина або сторона предмета, на яку не потрапив світло, буде темною. Це буде тінь, причому тінь власна.

Але тільки двома цими поняттями обсягу предмета не передати. У категоричних, на перший погляд, відносини **світла і тіні** є багато нюансів. Інтенсивність світла на освітленій частині предмета не однакова, вона залежить від положення кожної частини щодо джерела освітлення. Чим сильніше промінь світла впирається в поверхню предмета, тим вона світліше. Найсвітлішим місцем на освітленій частині є відблиск. Там, де промінь як би ковзає по поверхні, - завжди темніше, це півтон.

Зробимо висновок: **світла частина предмета складається з тону, півтони і відблиску**. Власна тінь теж має нюанс - це рефлекс, тобто світліша (за рахунок відбитого від оточуючих освітлених предметів світла) частина власної тіні. Є також тінь падаюча - це тінь, відкидається одним предметом на інший. Тінь, яка падала завжди темніше тіні власної. Між світлом і тінню знаходиться межа, яка називається світлотінню, вона темніше тіні власної.

